

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., două la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în lăuntrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 6 fl. sau 11 franci; — numerul siguraticii se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Ori-ce inserate, se plătesc pe serie după linia, cu litero merunte garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la adouă și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public. Prenumeratiunile se pot face în modulu celui mai ușor prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptul la Redacțiunea Diariului Observatoriului în Sibiu.

Nr. 77.

Sibiu, 26/8 Octobrie 1879.

Anul II.

Din Bucovin'a.

„O idee, fie ea cât de justă, fie ea întemeiată pe logică elocentă a faptelor istorice, fie ea chiar o necesitate apodictică în teoria, totuși nu se realiază în destinele unui popor, dacă ideea n'a p-trunsu în conștiința lui, dacă nu i-a strabatut totă ființa morală, dacă elu nu face din această idee un cultu solemn, dacă n'o urmaresce necontentu cu ardore și cu sacrificii, cu fanatismu chiaru. Secretulu tuturor faptelor mari și neperitoare jace în conștiința ideei, în iubirea ei până la esaltare, și apoi în urmarirea ei cu perseveranța și cu sacrificii de totu felulu.“

„Candu unu popor întregu înbrașosadia o idee și se fanatiază de dens'a, candu această idee devine cultulu lui, sufletulu lui, atunci nu există nici o putere pe lume, care se-i împedice și se-i curme pentru totdeauna realizarea, afara dora dacă însuși poporul, purtatoriulu acelei idei, se nimicesc și se sterge de pe fața pământulu. Asia ori-candu acea idee va fi aruncată giosu și calcată în picioare, prin persecutarea și estermnarea organelor ei principali, ea totdeauna se va redica érași mai viguroasă și mai falnică, și nu va peri nici-odata, până candu nu se va sterge din conștiința celui mai de pe urma aparatoriu. Alu ideei este ultimulu triumfu, éra nu alu presiunii, nu alu fortiei, nu alu puterii brutale.“*)

Va se dica, consuna întocmai cu: „Munc'a este adevérat'a vietă a omenimei.“

Încatu se practica înse această sublima idee de către bucovineni, lasamu se vorbésca aici îndemurile și dorințele ilustrulu Georgiu Hormuzachi, rostite în amaritatea sufletulu seu — că presiedinte alu societati pentru literatur'a și cultur'a română în Bucovin'a — înaintea adunării generale din 8/20 Iuliu 1869 și publicate în organulu numitei societati „Foi'a societati pentru . . . . anulu 1869 pag. 157, 158, 159 și 160“:

„Domnilor și fratilor!“

Noi trebuie se fimu de acum înainte pentru noi însine cu atât mai îngrijitori, mai zelosi și

*) În calendariulu a. 1877 redactatu de M. Calinescu, secretariulu societati pentru cultur'a și literatur'a română în Bucovin'a, la pag. 107 și 108.

Foisor'a „Observatoriulu“.

Despre teatru.

Pote și împregiurările triste, în cari ne aflamu noi astadi în toate provinciile monarhiei, înca au contribuită la adunarea societati pentru înființarea unui teatru nationale romanescu, conchiamata în acestu anu la Blasiu, se nu fia tocma asia de numeroasă, precum s'ar fi asteptatu; înse după esperiența mea de pana acum multu a contribuitu la acea și doue opinii nefavorabile despre meritulu și valoarea teatruulu. Acelea sunt foarte latite în publiculu nostru. Un'a opiniune nu vede în teatru nemica decâtu luxu și medilocu de distractiune, de unde apoi e aproape conclusiunea, că avendu noi alte lipse mai ardietorie, teatruulu mai pote înca asteptat. Cealalta nu vede în teatru unu medilocu folositoriu, câtu mai multu unu ce stricatoriu și periculosu moralitatei, de unde érași este foarte aproape conclusiunea, că întreprinderea în favoarea teatruulu, nu numai trebuie privita cu ochi indiferenti, ci trebuie chiaru și împiedecata. Ambe opiniunile sunt unilaterale, și nu considera ideea teatruulu în totalitatea și adevérulu ei. În specie cea de antaniu este unilaterale, pentru-că nu considera cu mintea limpede amendou elementele ce constituie teatruulu, materi'a și form'a lui, ci materi'a o ignorédia cu totul, éra form'a o pune în ceea ce nu ar trebui se o puna, în unu vitiu, ce din candu în candu se ivesc în istoria teatruulu. Instrucțiunea, crescerea morale, estetice și politice, sunt materi'a teatruulu; form'a seu modulu, în care se face această, nu este form'a cea uscata și tiepena din scóla, destinata numai pentru un'a etate a vietiei omenesci, pentru pruncia și junetia, nici form'a cea complicata și cu multe suferințe ale vietiei practice, seu mai bine disu, ale esperienței cotidiane, care érași convine numai unoru periode ale vietiei omenesci, adica barbatiei și betranetiei, ci

mai activi, cu câtu puternicii dilei sunt de indiferenti și nepasatori în privința noastră.

„Căci asi negă adevérulu facticu și asi nesocoti îndatoririle mele în pusețiunea de onóre și de conființa, care mi-ati incrediutu, de nu asi constata cu parere de reu nemulțamirea obscésca despre puțin'a îngrijire, de care se bucura romanii din Bucovin'a că atari, din partea guvernulu constitutionalu în privința intereselor lor vitali, anume: în privința îndreptării limbei, a nationalitatii și a bisericei lor, cari li s'au garantatu lor totu asia de solemn, că și celorlalte popóra ale statulu. Anume în privința egalei îndreptării și a respectării factice, consecințe și îndestulătoare a limbei române în scóle și în dirigatorii; în privința studiulu istoriei nationale, care este ignorata în planulu invetiamentulu publicu de pana acum, în toate scólele publice din Bucovin'a cu o tenacitate, precum nu se mai afla în alta țiera a statulu austriacu; în privința autonomiei bisericei ortodoxe a țerii, și a multor altor pretensiuni nationale, nu mai puțin drepte și echitabile.

„Nu este indoela, noi traimu într'o epoca câtu se pote de constitutională: vuitulu dilnicu alu pressei libere ne asigură despre această, de ne asurdiesc; constituțiunea ne-a îndestratu cu drepturile cele mai pompoase, cu libertatile cele mai ademenitoare. Dara romanii candu punu mână pe inima și se întreba în sinceritate, — respundu cu totii că cu o singura voce: „Pre noi romanii acestea toate înca nu ne-au încălditu!“

„Si întru adevér, acele drepturi și libertati, cari li jacu lor mai multu la inima, pentru că numai în ele se cuprindu condițiunile existinței lor, adica acelea despre limba, nationalitate și biserică, sémăna pare că s'aru afla în constituțiune, — pentru romanii — deocamdata numai că marturie, atâtu de puțin se iau ele în bagare de sama în vietia practica. Ele s'au datu după cum ni se întimpina la fiecare prileju, numai în principiu, — avendu trebuința de legi speciali și concrete; cu alte cuvinte: specializarea și aplicarea celor mai importante articule de constituțiune pentru nationalitate, și anume pentru noi, sémăna a fi rezervata unui viitoru necunoscutu, — pentru-că avea se vina mai tardiu, — până acum înse, doi ani dela inaugurarea noului regimu constitutionalu, durere că nu au venit. Până acum nu s'au de-

este form'a distractivă, în care omulu desfetanduse în produsele geniulu poeticu, în vietia.*) Desfetarea această nu jace nece-de-cum în decoratiunile esterne a le scenei seu personelor, căci această p. e. în teatrele cele mai clasice lipsia mai de totu, precum p. e. în teatruulu grecescu îndependu dela Pericle până la caderea Greciei, și în Franci'a pre tempulu classicitatiei teatruulu francesu până către midiloculu secolulu trecutulu, și totuși nici-odata teatruulu în aceste doue țieri nu si-a implinitu misiunea sa mai bine că atunci. Ci desfetarea stă în acea, că în teatru de un'a parte nu face omulu esperientia în împregiurari de acele, pre cari le creédia ómeni mediocrii și ordinari, că în vietia comună a noastră, ei în împregiurari, pre cari în form'a unui întregu dramaticu înfrumsetiatu cu toate decorurile poeziei și bine rotunditu le creédia geniulu, în împregiurari, cari cu sublimitatea, armonia și veementia loru trecu preste totu ce se afla în lumea reală, și apartienu lumii celei perfecte ideale; și deca împregiurările unei vietii comune sunt pentru noi un'a scóla de asia mare însemnată, atunci cu câtu mai tare trebuie se fia împregiurările unei vietii ideale, care pre langa acea nu ne învelue și pre noi în midiloculu ei, ci ni se ofere numai spre contemplare**). Desfatara jace mai departe în acea, că în teatru vede omulu nu caractere omenesci comune, că în esperiența vietiei, pre cari si fara de acea după natur'a noastră omenescă rar le potemu cunoște deplinu, căci în launtru lor nu potemu strabate, éra faptele lor, cari sunt unic'a cale, pre care amu poté ajunge la cunoscinti'a lor, nu le vedemu toate, și înca de multe ori cele mai instructive ne remanu cu totul ascunse. Ci în teatru vede omulu caracterele cele mai pregnante și mai marcate, și această atâtu petruindu în natur'a lor, în cugetele lor, în minutele candu caracterulu se manife-

*) Vedi A. W. Schlegel „Vorlesungen über dramatische Kunst und Literatur“ Wien 1825.

**) Vedi J. Jungmann, Die Schönheit und die schönen Künste.“ Innsbruck 1872.

laturatu piedicile cele vechi în contra desvoltării naturale și egale îndreptate a poporulu romanu din Bucovin'a în privințele indicate; din contra, ele există acum întocmai că și înainte. Si din cauz'a această și romanii că atari se afla astadi, sub domni'a unei constituțiuni atâtu de laudate pentru liberalismulu și dreptatea ei, cu interesele lor vitali și cu egal'a lor îndreptare natională, înca totu acolo, unde au fostu și mai înainte.

„Cum înse trebuie se appara ea în ochii celor, pre cari'i privesc? Ce idee trebuie se si face unu popor despre lucrarea binefacătoare a unei constituțiuni, care nu i-a adusu înca în directiunea amintita îndreptare și îmbunătățire simțitoria, în comparatiune cu timpulu vitregu, cu sistemulu învinsu alu absolutismulu? Au dora pote o asemenea stare se provóce bucuria și multamire în popor, și se lu limescă pentru viitorulu seu? Sau pote unu sistemulu luminatu privi, cu dreptu cuventu, denegarea tenace a dorințelor celor mai legitime și chiaru formalu prin constituțiune garantate ale unui popor loialu, că unu bunu mijlocu, pentru a atrage sistemulu gubernamentalu respectivu, simpatiile acelu popor strimbatatitu? Până candu unu popor se respecta pe sine însuși, elu nu va înceta de a simți amarul și adancu nesocotirea dreptelor sale pretensiuni. Se nu se însiele nimene despre efectulu afundu taiatoriu alu unui astfelu de întielesu alu constitutionalismulu; despre întristarea ce au cuprinsu până și pe ómenii cei mai moderati. Refusarea cerințelor celor drepte provóca singura pe cele esagerate. Nebagarea de sama sumetia a intereselor celor mai scumpe ale unui popor loialu, fia dintr'o órba neîncredere, sau din nedreptate, sau din lipsa de capacitate, — nu este politica bună. Recunoscerea drepturilor neprescriptibile ale omulu nu se pote amănă în dilele noastre multu timpu fara dauna. Ființa, individualitatea unui popor, care are, precum alu nostru, numai în hotarele acestui imperiu milióne de consangeni, a unui popor, care a doveditu vitalitatea sa față cu nefericirile cele mai mari ale unui trecut viforosu de mai multe secole, și si-a conservatu intacta conștiința nationalitatii sale, și nu mai puțin aspiratiunile legitime spre o desvoltare potrivita cu ilustr'a sa origine, nu se pote ignoră cu bunu succesu, sau versă după placu într'o alta forma natională. Dreptulu propriei sale na-

stésa mai corect și mai curatu (astă se întempla prin monológe). Monologulu lui Pater Lorenzo din Romeo lui Shakespeare, p. e. ar fi în stare ori și cui ai face un'a ide'a după vietia interna a unui scepticu, ce în tota vietia lui nu pote ési din contradicțiile ce le afla în contemplatiunea universulu), câtu si prin privirea actiunilor lor, în împregiurările ce provóca în modulu celu mai drasticu manifestarea adevérata a caracterulu. Desfetarea jace mai departe întru împregiurarea, a carei inventiune face onóre geniulu omenescu, că în teatru vedemu și ne castigamu esperientia în tempulu celu mai scurtu, de óre-ce aci sunt omise toate intemplerile ce nu sunt essentiali, ci indiferenti față cu intemplerile principale si față cu totalitatea, precum și toate intemplerile si lucrările comune totoror ómenilor, și prin urmare fara valóre instructivă. Déca voiesc cineva în vietia se cunósca numai unu singuru omu, dela care ar poté invetiá ceva, câte fapte de ale lui trebuie se vedea cari sunt comune cu ale altor'a, prin urmare fara valóre specială, și altele din cari nu invetiám nemica, că se tacemu ca multi sunt espusi pericolulu de a invetiá dela altulu chiaru acea ce nu ar trebui se invetié, și de a nu invetiá acea ce ar trebui. Teatruulu înse toate dificultatile aceste le delatura. Elu e un'a vietia, în care sunt numai intempleri și împregiurari instructive. Elu este un'a vietia, scurta în adevér, înse tota întrebuinta spre instructiune. Pentru acea pre dreptulu dice neoplatoniculu Plotinu, că vietia omenescă fiindu prea scurta și nu de ajunsu spre a ne instruf cum se cuvène, au aflatu teatruulu, că prin elu se suplínésca scurtimea vietiei. Placerea stă mai departe în acea, că în teatru omulu nu si casciga ennoscentia prin adunarea de concepte, cum se întempla în scóla, ci prin observarea actiunilor celor mai expresive, în cari conceptulu se presenta în modu practicu înainte ochiloru nostrii. Nu sciu ce profesori de filosofia mi ar poté dá unu conceptu mai claru despre scepticismu și tristele lui urmari, decâtu care si-lu formédia omulu vedendu în teatru pre Faust alu lui Goethe; nici unu moralistu pre lume nu mi pote da idea mai clara despre ambițiune și

tionalitati este neperitoriu, că-ci elu s'a nascutu deodata cu omulu; elu este dela D-dieu. Si astadi, in secolulu luminii, alu libertatii, alu umanitatii si alu reinvierii consciintei nationale intre tôte poporale lumii, ar trebui se avemu si noi a ne plange mai puçinu decâtu ori candu in privinti'a acêsta.

(Va urmá).

Transilvania.

Sibiu. (Membrii Asociatiunei transilvane).

In anulu trecut au avutu Asociatiunea membrii fundatori 91. In anulu acesta au intratu: Dlu Dr. Ioanu Nichita, avocat in Zilau, Dlu Iuliu Coroian, avocat in Clusiu. Sum'a membrilor fundatori 93.

Er membrii ordinari, carii au depusu odata pentru totu-deun'a capitalulu de 100 fl. au fostu 103. In anulu acesta au intratu: Dlu Alecsandru Filipu, avocat in Abrudu, Alecsandru Popu, pretoru in S. Cehu, Alecsandru Comanescu, jude reg., Clusiu, Dr. Ilarionu Puscariu, protosincelu, Sibiu, Ioanu Preda avocat, Sibiu, Radu Radovicu comerciantu, Brasiovu, Mihailu Ivasco, profesor, Gherla, Basiliu Stanciu de Sianoru, capitanu c. r. in pens. in Vistea inferiôra. Sum'a membrilor ordinari pentru totu-deaun'a 111.

Din ceialalti membrii ordinari au solvitu tacsele pe anulu curente 1878/9 cum urmédia: 32 membrii ordinari tacs'a pe anulu curente; *) 4 membrii ordinari atátu tacs'a pe anulu curente, câtu si restantii; 150 membrii ordinari numai restantii pe anii trecuti. Sibiu, 23 Iuliu 1878. Constantin Stezariu m. p., capitanu in pens., cassariu. Eugen Brote m. p., controloru.

S'a revediu si scontratu prin subscris'a comisiune si s'a aflu intru tôte esactu. Sibiu, in 26 Iuliu 1879. P. Dunca m. p., Dr. Ilarionu Puscariu m. p., V. Petri m. p.

Ratiociniu

despre perceptele si erogatele fondului a infintiandei „Academia romana de drepturi“ pe anulu 1878/9.

Intrate

	fl.	cr.
La adunarea generala a XVII-a, tienuta la Simleu in 4 si 5 Augustu 1878 au remasu in restu	15496.42	1/2
In anulu curente 1878/9 au intratu:		
Interese dupa obligatiuni de statu	524.09	1/2
„Transilvani'a“ actii de ale bancei generale	64.80	
Interese dupa actii de ale instit. „Albin'a“	28.50	
A 3-a parte din interesele obligatiunei de loteria per 500 fl., daruite de d-lu canonicu Timoteu Cipariu	6.66	
Colecte si oferte	88.25	
Unu legatu dela canoniculu Mateiu Kis din Lugosiu	130.—	
Unu legatu dela Ioanu Titie	50.—	
S'au cumperatu un'a obligatiune urbariala transilv.	105.—	
Interese dela cass'a de pastrare „Albin'a“ capitalisate	280.44	
Elocatu de nou in cass'a de pastrare	814.25	
Sum'a intratelor	17588.42	

*) fôrte pucini in comparatiune cu anii trecuti. Red.

urmarile ei cá in teatru Eumenidele lui Eschilu, séu Macbethulu lui Shakespeare; nime in lume, nici celu mai celebru antropologu nu'mi va esplica mai bine contrastulu intre credulitate a sexului femeiescu si tactic'a prevedetoria a sexului barbatescu, decâtu vediendu producându-se pre scena Philipu II alu lui Alfieri; nici linscea filosofului si nelinscea interna a tiranului ori-si câtu de elocentu se mi-o esplice cineva, nu o voiu pricepe asia bine, cá pre scena din Nero si Seneca a aceluasi auctoru; nici poterea entusiasmului religiosu nu mi-o va esplica nimene mai bine decâtu dramele lui Calderon in teatru.

Acêsta este adeverat'a placere a teatrului, in acesteia consiste vestimentulu acela placutu, ce in teatru imbraca instructiunea, care in scól'a si in esperinti'a vietiei este unu lucru greu si ostenitoriu. Déca in economi'a nationale este un'a axioma neresturnabile, cá omulu atunci este mai inaintatu in domnia si exploatarea naturii spre folosulu seu, candu prin lucru mai puçinu si mai usioru produce efectulu mai mare, atunci potemu dice, cá in economi'a sufletului omenescu teatru o face acêsta, cá elu in tempulu celu mai scurtu, in câteva ore, pre calea cea mai usiôra, pre calea placerei, produce efectulu celu mai stralucitu, instructiunea cea mai clara, ce nu remane numai in minte, ci petrunde in ánima. Miscere utile dulci in teatru isi are insemnatatea si incarnatiunea sa adeverata. Opiniunea inse care vede in teatru numai distractiune, nici decâtu nu considera placerea in sensulu acesta, ci tóta distractiunea o pune in privirea unor caractere si intemplari picante, in sensibilitate gádilitória, in pestritiaturile si machineriele decorative de prin teatre. Candu teatru urmaresce scopuri de aceste, buna-ôra cum e teatrulu comicu alu lui David Kalisch in Germani'a, séu piesele comic enumite „Bluette“ din Franci'a, séu asia numit'a comedia noua grecésca, din care spiritulu anticu grecescu fugise cu reprezentantele ei Menander (220 a. Chr.),

Esite:

Pentru obligatiunea cumparata sub Nr. 9 cur. s'au solvitu	78.06
Interesele conveninde dela cass'a de pastrare sub Nr. 10 si capitalisate	140.22
Banii elocati de nou in cass'a de pastrare sub Nr. 11.	814.53
Sum'a esiteloru	1032.53

Detragându esitele, remane la adun. gen. a XVIII in suma 16555.89

Specificatiunea aceste sume:

In bani gata	—
In cass'a de pastrare „Albin'a“ in doue libele	3571.89
In 6 actii de ale bancei gen. „Transilvani'a“	—
In 3 actii de ale inst. „Albin'a“	1500.—
In 19 obligatiuni de statu unificate	—
In 14 oblig. urbariali transilv.	—
In 3 sortituri partiali de loteria	11484.—
Sum'a restului deasupra	16555.89

Bilantiu:

In anulu trecut au fostu remasu in restu. 15496.42 1/2
Dupa detragerea aceluia din restulu presentu, au crescutu fondulu in acestu anu cu . 1059.46 1/2
Sibiu, 23 Iuliu 1878.

Constantinu Stezariu m. p., capitanu in pens., cassariu.

Eugen Brote m. p., controloru.

S'a revediu si scontratu prin subscris'a comisiune si s'a aflu intru tôte esactu. Sibiu, in 26 Iuliu 1879.

P. Dunca m. p. Dr. Il. Puscariu m. p.
V. Petri m. p.

Ungari'a.

Budapesta. Dupa vacantia de 4 luni diet'a Ungariei se deschise éra in 2 Octobru, asta-data inse fara vreo parada, precum este usitatu in Ungari'a dora cá nicairi in Europ'a, pentru-cá ungurii tinu preste mesura multu la parade, solemnitati, oratiuni lungi si sunatórie. Pronuntiamu cuventulu „vacantia“, cá si cum membrii camereloru legislative aru fi studenti, ori incaj functionari. Espressiunea este inpropria, dictata inse de inpregiurari. Pana in a. 1848 in cele mai multe staturi constitutionali si cu institutiuni parlamentarie, activitatea corpurilor legislative tinea de regula câte trei luni pe anu, si numai cá prin esceptiune se prelungea uneori cu câte 10—14 dile. Tôte proiectele de lege câte remanea nevotate, se amaná pe sesiunea anului urmatoriu si era fôrte bine asia, cá-ci acelea proiecte abia se mai cocea in capetele deputatiloru, ministriloru, senatoriloru, si nu esia atâtea legi precipitate, superficiali, defectuóse, adesea in adeveru funeste, precum esu mai virtosu dela 1867 incóce asia, cá la 2—3 ani te pomenesci cu ele puse éra la ordinea dilei, date in debateri noue, sau cãrpite prin ordonantie ministeriali in modu disu provisoriu, care inse in multe casuri remanu definitive, de si neconstitutionali. Pline sunt colectiunile de legi cu exemple de acesteia, in Ungari'a cá si in Romani'a.

atunci teatrulu nu mai este la missiunea lui. Inse aceste sunt degenerari, si teatrulu nu trebuie judecatu in degenerarea lui. Cá ce factoru insemnatu alu cultuirei este teatrulu fidele missiunei sale, ne spune istori'a celoru doua popora din cele mai insemnate de pre pamentu, a Greciloru si a Spanioliloru. Gradulu de cultura la care s'a redicatu Athena, caracterele cele multe admirabili ce le-a produsu ea, gustulu celu finu si delicatu alu cetateniloru ei, tactulu politicu alu loru, mai numai teatrulu classicu au de a'lu multiami, la a carui redicare unu barbatu cu prevederea politica agera si de genialitatea lui Pericle a lucratu din tôte poterile (vedi M. A. Mazure, „Les poètes antiques, études morales, politiques et littéraires Paris 1861). Éra la entusiasmulu celu mare, ce a facutu din Spani'a in secolulu alu 17-lea antai'a potere in Europ'a, s'a aventatu poporulu spaniolu prin teatru nationale redicatu de dramaturgiu Lopez de Vega si Calderon dela Barca la un'a culme si insemnatate ne mai audita. Candu in Aten'a pre tempulu lui Lisandru, éra in Spani'a dela batali'a de 7 ani teatrulu a inceputu a degenerá, atunci si Aten'a si Spani'a au inceputu a cadé dela missiunea loru. Documentulu celu mai invederatu despre momentositatea teatrulu pentru cultur'a nationale, pentru latirea ideiloru mari, si pentru combaterea ideiloru periculóse, estravagante si utopice. Unu beletristu de scól'a romantica si totu odata senatoru in Belgi'a s'a exprimat in 1876 in un'a siedintia a senatului, cumca pre nici o cale comunismulu si socialismulu nu se póte combate cu resultatu mai bunu, decâtu cu ajutorulu teatrului. „Se arate dramaticii nostrii poporulu pre scena tóta natur'a ridicula si absurda a comunismului, si atunci la ori-ce omu de ceva ambitiune sanetósa ii va fi rusine a trece de comunistu.“

(Finea va urmá).

Acestu modu nefericitu de a legifera este cu atátu mai batetoriu la ochi, cu câtu sesiunile parlamentarie tinu câte 8 inca si 9 luni pe anu, éra nu 3 cá odiniôra, si totusi in comparatiune cu timpulu, cu numerulu membriloru si cu enormele spese, se lucra multu mai puçinu decâtu se lucrá odiniôra. Acêsta inpregiurare, cá se tacemu de altele multe, a facutu in anii din urma, cá barbati eminenti, buni patrioti si legislatori intielepti, desgustati si amariti in sufletele loru, cu nici-unu pretiu n'au primitu se fia realesi in dieta; altii éra si au suferitu se fia alesi, nu mergu inse cu lunile intregi la dieta, ci in locu de a se amestecá in câte intrige tôte, isi vedu a casa de interesele loru particularie; cá-ci intru adeveru, pentru ómeni cari au ce se pérda, pentru unu capu de familia, proprietariu, economu, fabricantu etc. este lucru fôrte periculosu cá se absente dela casa, familia, vocatiune, câte 8—9 luni pe anu, chiaru si in casu candu li se facea placerea de a li se plati diurnele la fia-care luna si a li se transmite frumosielu cu post'a, fôra a se mişcă dela locuinti'a sa.

Pe diet'a Ungariei o astépta probleme mari si grele. Press'a capitalei pune la locul antaiu legea pentru intregirea armatei, sau adeca legea de asentare, de recrutare, de inrolare. Cea de mai inainte fusese votata si sanctionata pe unu periodu numai de 10 ani, cá de proba. Acelu periodu a expiratu si acuma trebuie se se dea in revisiune constitutionale. Din câte se sci, semena fôrte, cá gubernulu centrale voiesce puru si simplu votarea ei de nou, fôra, sau cu prea puçine modificatiuni. Din contra opositiunile ceru modificari esentiali, precum: scaderea servitiului in armat'a de linia dela 12 la 10 ani, a servitiului activu incurmatu, dela 3 la 2, inrolarea tineriloru in etate de 21 ani impliniti, nu de 20 cá pana acuma. Si fiindu-cá numerulu ostasiloru in armat'a de linia a monarchiei intregi este detiptu in cifr'a de 800,000, dara comandantii mai iau pe de asupra câte 10%, adeca pe 3 ani 80 de mii, éra pentru acêsta abateri dela lege isi aducu temeiurile loru, se pretinde cá acêsta anomalia se se reguledie cu totulu altu-mentrea. Mai vinu si extremii cu cererea loru, cá armat'a de linia se se desfiintiedie si se remana numai armat'a teritoriale (Landwehr, Honvéd), crediendu cá asia budgetulu armatei va potea fi scadiutu cu 20—30 de milióne pe fia-care anu.

La tôte acesteia vine „P. Napló“ din 2 Oct. cu enumerarea multoru subtrageri dela servitiulu militariu, cu dejucarea totale a legi. Parintii si tinerii afla nenumerate cali si preteste de a se scuti dela inrolare, care inse nu tôte se aplica numai din poltroneria, de fric'a rusinósa a portarei de arme, ci si din adeverata lipsa de braçia munitórie, de ajutoriu reale la lupt'a pentru existentia, la castigarea paniei de tôte dilele.

Regularea catastrulu a devenitu unu adeveratu verme cordelatu (Bandwurm), care in locu se i se sfarme odata capulu, de 26 de ani cresce neinctatu si turbura organismulu statului. Dieci de milióne au inghititu lucrurile catastrali, pe la 1872 se luasera mesuri noue spre a le da odata de capateiu; astadi inse, chiaru dupa ministerialulu „Hon“ din 16 Sept. ese la lumina scandalosulu adeveru, cá in anii din urma éra si s'au aruncatu câteva milióne fora nici-unu folosu, si acuma se cere cá: 1. totu ce s'a lucratu pana aci, se se ia la revisiune noua (a câtea?!) si se se rectifice, se se coréga multimea de erori. 2. Se se caute altu metodu de operatiune, multu mai eftinu, cá se nu inghitia atâtea milióne. 3. Chiaru legea catastrala se se ia in revisiune. 4. Pretiurile mediolocii dintre anii 1867 pana 1872 dupa care se calculá pana acum valoarea in bani a pamentului, a mosiloru, classificate in diverse moduri dupa calitatea loru, astadi nu mai potu fi luate in nici-o consideratiune, din cauza cá in cei 7 ani valorile s'au schimbatu cu totulu; prin urmare pretiurile vechi nu mai potu servi la nimic atunci, candu vrei se reguledi si se arunci darea pe mosii (foncier'a), ceea ce se cunoşce si din miriadele de reclamatiuni si calamitati.

Se va ocupa diet'a cu lucrari de acesteia, care nu mai suferi nici o amanare, sau cá va perde éra si timpulu nereparabile cu unu legionu de interpelatiuni, cu ascultarea insultelor reciproce ale ómeniloru de clica si coteria, cu scandale de ale lui Várad, c. V. Zichy si altii, cu ocuparea Novi-Bazarului, cu van'a si tragi-comic'a cestiunea de magiarisarea in patru ani de dile a toturoru slaviloru, nemtiloru, jidoviloru, inca si a romaniloru dela Tis'a pana in Delt'a Dunarei si pana in Balcani?

— Societatea istorica ungeresca, ai carei membrii vizitara estimpu bibliotecile si arhivele Transilvaniei, in 2 Octobru tinu sub presidiulu episcopului Arnoldu Ipolyi (de nationalitate germanu) prim'a siedintia dupa vacatiune. Era multi membrii de facia si publicu numerosu. Prim'a lectura istorica forte lunga o tinu ardelenulu Alecsie Jakab „despre sanctiunea pragmatica in Transilvani'a, despre diet'a din 1744, despre uniunea religiosa greco-catholica (1700) si de colonizarea din nou a Transilvaniei cu iesuiti. Spunu ca dn. Jakab a scosu asta-data la lumina multime de date necunoscute pana acuma. Br. Bela Radvanszky a vorbitu despre costumele si anume de albiturele (camasia, ita, pole, pantaloni sau ismene), precum se porta acelea in secolulu alu 16 si 17-lea. Dr. Thalloczy, acelasi care amblase deunadi pe la Bucuresti, era se'si citeasca dissertatiunea sa critica despre Archivulu nationale romanescu, dara din caus'a oreloru inaintate a remasu pe alta-data. Dn. B. P. Hasdeu, directoru alu arhiveloru statului, ar fi avutu interesu ca se'lu asculte.

— (Dupa „Közöny“ — Monitoru.) Vendiarile la toba de imobili in pretiuri de batjocura se inmultiescu pe fiacare di. Din mii de casuri, eta si aci cateva mai prospete. Casa pretiuita cu 600 fl. venduta cu 31 fl.; alt'a pretiuita cu 1286 fl. venduta cu 56 fl.; alt'a cu 1720 fl. venduta cu 80 fl.; alt'a de 2278 fl. numai cu 13 fl. 40 cr. La tribunalulu din Miskoltz mosia pretiuita cu 1320 fl. s'a vendutu cu 4 fl. 23 cr.; alui Pap Jozsef de 500 fl. cu 7 fl. 69 cr.; un'a de 1901 fl. se puse la toba numai pentru o datoria de 6 fl. 61 cr., care inse prin spesele de procesu au crescutu la o suma enorma. Acestea sunt nesece aparituni ne mai audite in Ungari'a, decatu pote in epoce de ciurma mare, candu peria 1/2 din locuitori. Daca nu aru fi oficiali, nu le-ai crede.

A u s t r i ' a .

Vien'a, 3 Octobru. Frigurile bismarkiane si prussace nu mai scutura pe bunii locuitori ai capitalei imperiale; ei inse in naivitatea loru totu astepta ca cestiunile national-economice se ia o deslegare mai favorabile in urmare a unei bune intielegeri cu guvernulu Germaniei. Intr'aceea politici de profesiune germani de origine si de sentimente, lupta din respoteri, ca nu cumva poporale slave se scape de sub aloru suprematia. Germanii, mai alesu de 200 de ani incocce dedati a predominata preste totu, nu numai unde sunt ei in majoritate preponderante, ci chiaru si pe unde se afla in minoritati numerice neinsemnate, nu se potu inpaca cu ide'a, ca din drepturile civili si politice se ia parte tote poporale in proportiune drepta, dupa nationalitate si dupa sarcinele publice incarcate asupra totoruru.

In urmare a noveloru alegeri pe urmatorii 6 ani si a intregirei ce se facu casei magnatiloru (Herrenhaus) prin denumiri noue, parlamentele se deschidu astadi in 8 Octobru de catra M. Sa imperatulu in persona, cu solemnitate demna de noulu periodu si de nou'a formare a partideloru politice si inca asta-data dupa nationalitati. De aici lumea astepta cu totu dreptulu, ca sistem'a actuale se treca prin mari modificari, care voru avea in fluintia binefacatoria asupra monarchiei intregi.

R o m a n i ' a .

Pre candu scriemu acestea (7 Oct.), dela Bucuresti avemu urmatorele sciri:

Daca camerele nu voru accepta proiectulu guvernului, relativu la indigenarea jidoviloru cu majoritate de doue treimi, atunci Romani'a vine in pericolu de a i se inpune prin o conferentia europena indigenarea totoruru israelitiloru nascuti in tierra si nesupusi la vreo protectiune straina, era numerulu acelora nu ar mai fi 1074, ci preste cincideci de mii, adeca asia precum propusesu dn. Launay in congresulu dela Berlin.

Diarele voi se scia, ca principele Alexandru I va petrece forte puçinu in Romani'a; se intempla inse tocma din contra. Se pare ca In. Sale ii placu forte in capital'a Romaniei; ca-ci petrech 4 zile. Mese domnesci, revista militaria, audientie solemne si simpatice isi urmara necurnatu in aceste zile. Tote acelea au unu sensu mai afundu; cu tote acestea noi ne vomu feri de conjecturi de ale pressei straine.

Sciri forte triste avemu despre starea sanatatii celebrului nostru barbatu erudit Aug. Tr. Laurianu, decanu alu facultatii filosofice. Dsa

suferise vreo 2 luni de dorere in gura; in fine unu consiliu de medici afla ca ar fi specie de canceru sub limba*) si ca e suprema necesitate a se supune la operatiune. Asia dn. Laurianu insoçitu de fiu-seu Dimitrie plecã in 5/17 Septembrie la Vien'a, unde medicii confirmara diagnosea celoru dela Bucuresti si necesitatea unei operatiuni neintardiate. In 12/24 se facu pericolos'a operatiune subt conducerea celebrului Dumreicher, asistatu de doctorii Löw, Blau si alti patru. Se dice ca operatiunea ar fi reusitu; noue inse ne tremura pen'a in mana, candu cugetamu la etatea d-lui Laurianu, care in dio'a de schimbarea la facia implini 69 de ani; din cari tocma 40 de ani i s'au trecut in servitiu necontenitu alu natiunii si alu patriei, si mai pre susu de tote in propagarea adeveratei sciintie, intru inmultirea cultivatoriloru ei, in desvoltarea si inradacinarea sublimei idei de nationalitate in tote clasele societatii romanesci.

Sciri diverse, locali si provinciali.

— (Tempestate.) Dupa atatea zile caldoroase avuramu domineca si doue ploii, dintre care cea de cu sera veni cu tunete ca in Iunie si tinu pana in nopte. De atunci atmosfer'a s'a recitu si nuorii lupta cu radiele soarelui.

— (Scirile despre incendiuri) erasi se inmultiescu si ce e mai reu, din cele mai multe locuri se scrie, ca cei arsi nu au fostu ascurati nicairi. Este nespuse de dorerosu a citi, ca la multe locuri se preface in cenusia tota strinsur'a cum dicu in Ardealu, granele netriate si nutretiuulu de sute si de mii, fora a le fi ascuratu nici mrcaru pe 5—6 luni cu cativa florini. Dela unu timpu incocce a inceputu se ardia desu si la Brasiovu; nicairi inse nu se intempla in orasie locuite de sasi atatea focuri ca in Orasteia, si in casurile cele mai multe din negrija si lene criminale, uneori si din reutate diabolosca.

— (Sacrilegiu — furtu din biserici.) In nopte din 21 Sept. unu furu au sciutu se petrunda in biserica cea mare catedrala r.-cath., din A.-Julia, de unde au dusu multe scule de aur si argintu. Alaltasera prinsera aici in Sibiu din biserica Franciscaniloru pe unu furu tineru, care dice ca e nascutu din Turda, de profesiune barbiru.

— (Doi banditi forte periculosi) ca tetunari si asasini, Rudolf Jancso si Peter Bodo scapara din prinsorea dela Kézdi-Vásárhely. S'au pusu pretiuri 100 si 150 fl. pe capulu loru. Micu pretiu pentru omeni atatu de periculosi.

— (Episcopulu rom.-cat. Dr. Mihailu Fogarasy) din Transilvani'a isi serba in 29 Septembrie aniversaria a 80-ea a vietiei sale. Dara mai sunt omeni carii ajungu si trecu preste acea etate; ci acestu archiereu merita intim'a reverentia si gratitudine a credintiosiloru sei din cauza, ca dela 1866 de candu se afla in acelu scaunu episcopu, nu au trecut nicu unu anu in care se nu fia datu ajutorie si facutu fundatiuni cu miile pentru bisericile si scolele din dieces'a sa asia, in catu se pare ca partea cea mai mare a venituriloru sale o da numai spre scopuri religiöse si de cultura.

— (Scola agronomica dela Feldior'a). La aceta scola, care este un'a dintre cele trei agronomice sasesci din Transilvani'a, se tinu examenu teoreticu si practiculu in 28 Sept. a. c. in presentia unei comisii denumite inadinsu, la care s'au alaturatu si inspectorulu reg. Fr. Koos. „Kronst. Ztg.“ numera multime de obiecte din care fusera examinati elevii, gaciti inse cati? Numai siette insi! Intru adeveru trebuie se fia o cauza misteriosa, inca necunoscuta, pentru care nici chiaru baiatii si junisorii de tierani sasi nu se inbuldiescu la scolele agronomice. La cea din Mediasiu totu mai mergu; se pare inse ca si aceea nici pe de parte nu este cercetata dupa cum se astepta. Despre cea dela Bistritia nu scimu nimicu, nici de bine, nici de reu. Despre scola agronomica a statului situata la comun'a Manastirescii langa Clusiu, se scrie uneori cate ceva in diarele din Clusiu, din care inse abia potu culege altu-ceva, decatu ca si acela este consideratu mai multu numai ca unu institutu de magiarisare pentru romani.

Ceea ce interessã mai multu la scola dela Feldior'a au fostu mic'a espositiune de unelte agricole, de producte diverse si frumose, cum si stupari'a.

— (Adunari municipale). Cu inceputulu trimestrului alu patulea se incepu si adunari trimestrali (consiliu municipale) prin tota tier'a, si s'ar para ca asta-data sunt cercetate mai binisoru. Numai despre membrii romani se spune mai din tote partile, ca nu mai mergu de locu la adunari de acelea. Forte reu facu. Decatu asia, mai bine se'si dea toti dimissiunea

*) Camu asia cum ilu avuse rep. Gavr. Muntenu totu sub limba?

definitiva. Nu asia a fostu vorb'a si intielegerea la tote ocaziunile de 12 ani incocce, ci toti au fostu de o idea, ca multi ori puçini, majoritate seu minoritate, la adunari municipali si comunali se ia parte activa fia-care si totu-odata se formedia cluburi municipali politice, care pana acuma nu sunt oprite prin nici o lege. Pe a cestu terenu nu incapa resistentia passiva, ci activitate vigorosa, ca acolo esti acasa la tine, prin urmare aci escusarea cu politic'a passivitatii este si remane vorba de claca, velu alu indolentiei.

— (Dela adunarea municipala din Fagarasiu) tinuta in 29 Septembrie ne veni o relatiune interesanta, a carei publicare o rezervamu numai din lips'a de spatiu pentru Nr. viitoriu.

— (Despre o serbatore intreita) in adeveru romanosca, tinuta la 14/2 Septembrie in casele generosului domnu Georgiu Papp, proprietariu in Basesci (comit. Salagiului), avemu asemenea o descripiune, ce merita a fi cunoscuta in cercurile cele mai intinse ale societatii nostre. Regretamu ca aceea ne veni numai alaltaeri; va esi inse catu mai curendu.

— (Dela Blasiu) se scrie lui „Kelet“ Nr. 226, ca in fondurile remase clerului si natiunii dupa prea fericitul Alexandru St. Siulutiu, in 30/18 Septembrie a. c. se mai cumparara cu fl. v. a. 47.500 mosiile comitelui Georgie Csaky si a lui A. Komaromi situate in comunele Cenade si Cergaulu micu, invecinatu cu Blasiulu. Noi sciamu pana acuma numai despre cele doue mosii cumparate inainte cu trei septemane de catra escel. sa domnulu mitropolitu Ioanu Vancea din avere sa privata la comun'a St. Miclausiu (Bethlen-Szt.-Miklos), pareni-se cu 64 mii fl. Cei ce cunosc bine tote acelea patru averi immobili, voru se asigure, ca daca voru fi administrate prin individi cari se pricepu la agricultur'a transilvana din fundamentu, si pe langa activitate neadormita, necesaria la orice economia, au si manile curate, dupa investitiuni intielepte, bine cumpanite, cu unu capitalu bunisoru, dela trei ani inainte potu se aduca unu venitu anuale curatu (netto), de 6 1/2 multu 7%, ca-ci de nu aru aduce nici atata, dupa grija si sudorea crunta ceruta la economi'a de campu, apoi nu s'ar pricepe, de ce se nu caute cineva a'si asigura fructificarea capitalului in alte moduri. De altumentrea anevoia vei afla in Transilvani'a mosii multe, care se aduca folosu mai mare decatu 7% si forte rar 8%. Cele mai multe dau numai 5—6%.

— (Espositiuni partiali in tote partile.) La Alba-regale si Debreçinu in Ungari'a, la Desiu, Sepsu St. Giorgiu si Brasiovu in Transilvani'a se facura in septemanele din urma, spre a incuragiã industri'a si agricultur'a. Ar fi timpul ca se se mai dea, dupa 17 ani, si o espositiune romanosca, pentru ca se se cunosca, ce progresse facuramu de atunci incocce. Noi suntemu cenvinsi, ca poporulu nostru a facutu in mani'a tutoruru pedeciloru si calamitatiloru, progresse palpabili atatu in economia catu si in industria; se pare inse ca suntemu prea preste mesura sfiosu, prea ne tinemu de simplii opincari.

ACADEMI'A ROMANA.

Sessiunea extraordinaria.

Processu-verbalu Nr. 32.

(Prescurtare din trei siedintia).

Siedinti'a din 30 Iunie st. v. 1879.

D. presiedinte, anuntiandu ca sectiunea de sciintie spre a se complectã, propune de membri pe d-nii Dr. D. Branza, professoru de botanica la facultatea din Bucuresti, Petru Poni, professoru de chimia la facultatea din Iasi si pe d. dr. Felix, professoru la facultatea de medicina din Bucuresti, invita pe membri ca se procedie la alegere, conformu statutelor, anuntiandu ca candidatii trebuie se intrunosca doue treimi din numerulu membriloru presenti. Incependu cu propunerea d-lui Dr. Branza.

Se procedie la votarea prin bile, dupa care scrutiniulu cu doue treimi din membrii presenti se pronuncia in favorea recomandariloru.

D. presiedinte proclama pe Dr. Branza, pe d. Petru Poni si pe d. dr. Felix de membri ai Academiei.

La ordinea zilei propunerea de membru onorariu a d-lui Constantinu Bozianu. Se procedie la votare prin bile si se admite cu 16 voturi pentru, si 2 contra.

Se primesce o propunere scrisa de 5 membri, cari ceru a se numi membru onorariu d. Grigore Gradistenu. Se procedie la votarea prin bile si se admite cu 14 voturi, contra 4.

D. presiedinte declara pe d. Constantinu Bozianu si pe d. Grigore Gradistenu de membri onorari ai Academiei.

D. Stefanescu arata, ca pentru complectarea sectiunii de sciintie, urmandu necesitate a se alege inca doi membri, sectiunea pentru aceta fiindu in divergentie, astepta corclusulu Adunarei.

D. Romanu combate parerea amanarei si cere ca se se recomande sectiunii se se consulte, ca se'si sinte candidatii chiaru in cursulu sesiunii acesteia.

D. Odobescu sustine parerea d-lui Romanu, nevedindu motive valabile pentru amanare, considerandu ca chiar' statutele ce s'au votatu ceru complectarea sectiuniloru.

Punendu-se la votu amanarea, majoritatea o respinge si recomanda sectiunei a veni cu propuneri de noi membri spre a se putea complectá.

La ordinea dilei continuarea discussiunei regulamentului. Partea a treia dela art. 71 pãna la 85 inclusive, dupa puține discussiuni si mici rectificari, se adópta.

La cap. 6, despre regularea fondurilor, dupa ce se votéda art. 86 si 87, la art. 88 se propune chiar' pe càtra comisiunea unu amendamentu, care se aproba de adunare, cu urmatórea redactiune:

Art. 88. *Fondurile cu destinațiune generala* din speci'a antaiu, adeca *Fondurile comune*, sunt formate de ocãmdata din categoriile urmatóre:

a) Dotatiunea Statului de 20,000 lei pe anu, (exceptandu-se fondurile cu destinațiune speciala ale premiilor *Lazaru* si *Heliade-Radulescu*.)

b) Fondulu Zappa.

c) Versamentulu lui Zappa.

d) Fondulu economiilor.

NB. Fondulu Mateescu, dupa incassarea lui, se va incorpora in fondulu economiilor, precum a fostu incorporatu fondulu Radianu.

„Totu in fondulu economiilor intra si sumele provenite din vendiarea publicatiunilor Academiei.

„Pe langa aceste patru categorii se adaoge pe totu anulu quantulu de 15 la suta, ce se preleva asupra venitului fondurilor cu destinațiuni speciali, cu exceptiune de dotatiunea actuala a Statului, afectata premiilor *Lazaru* si *Heliade-Radulescu*.”

Dupa votarea acestui articolu, D. Fetu dice, cà aici crede a fi locul a se putea intercala unu articolu dupa o declaratiune ce vine a o depune in urmatórea coprindere:

„Considerandu cà fondulu de 10,000 franci, ce am herezitu Societatiei Academice Romane, prin actulu meu de donatiune, din 17 Augustu 1872, urmédia a se indoua la 1 Aprilie 1880, prin capitalizarea venitului seu, de aceea propuu urmatórele:

„Dela 1 Aprilie 1880, premiulu Fetu se va decerne numai la trei ani odata, in suma de 4,000 lei celu puçinu, unei lucrari puse la concursu, de corpulu Academicu, dupa propunerea facuta de sectiunea sciintifica, conformu actului de donatiune.

„Ori ce economia din trensulu va servi la a lui sporire.”

Dupa acésta urmédia discussiunea, déca in intielesulu acestei declaratiuni trebuie se se intercalede unu articolu, si se conchide cà e destulu a se luá actu de acésta declaratiune, spre a se putea aplicá intocmai, la timpulu, dupa avisulu sectiunei sciintieloru.

Articolii ce urmédia, pãna la 97, care e acelu din urma, dupa puține deliberatiuni si mici modificari se adopta.

Se pune votarea regulamentului in totalu si se votedia cu unanimitate.

Se citese si se aproba statulu de presentia, dupa care urmédia a se dá diurnele membriloru, pe cele din urma 15 zile.

D. Chitiu declara cà nu va primi nici odata diurnele ce i se cuvina, ci se rógã a se reserva la o parte, pentru cà impreuna cu o alta suma care e decisu a o destiná din averea sa propria, se se fundeie unu premiu care se pórte numele de *premiulu Chitiu*. — Adunarea felicitã pe colegulu seu pentru asemenea promisiune.

La ordinea dilei, discussiunea raportului comisiunei financiare, cititu in siedinti'a din 27 Iuniu. Conclusiunile aprobative gestiunei fondurilor si tuturor lucrurilor delegatiunei, se votéda in totalu cu unanimitate. Siedinti'a se ridicã la 12 óre.

Presiedinte, **Ioanu Ghica**.

Secretariu ad-hoc, *G. Sionu*.

Contractulu Socialu.

De **J. J. Rousseau**.

Capitolulu XI.

Despre diversele sisteme de legislatiune.

Déca cineva cercetédia in ce consista binele comunu, ce trebuie se fia scopulu ori-carui sisteme de legislatiune, va aflá cà elu se reduce la urmatórele doue lucruri principale: libertate si egalitate. Libertatea, pentru cà ori ce dependintia a particulariului este in acelasi timpulu o detragere de fortia din corpulu Statului; egalitate, pentru cà fara dens'a libertatea nu póte esistá.

Am spusu dejã ce este libertatea civila. Subt cuventulu egalitate nu este de a se intielege, cà partile de putere si de avutie se fia in modulu absolutu aceleasi, ci cà cu privintia la putere, ea se fia mai pre susu de ori ce violentia si se nu fia exercitata, decãtu in virtutea rangului si a legiloru; éra cu privintia la avutie, cà nici unu cetatiénu se nu fia asia de bogatu, cà se póta cumperá pe unu altulu, si niciodata asia seracu, pentru cà se fia constrinsu a se vinde*): acésta presupune din partea

*) Voiti a dá Statului consistentia, apoi apropiati estremele càtu se póte mai tare unele de altele: nu suferiti nici ómeni prea bogati, nici cersitori. Aceste doue clase, din natura inseparabile, sunt in modulu egale funeste binelui comunu. Din un'a se nascu tirani, éra din cealalta instrumentele tiraniei. Libertatea publica se trafica totudeauna intre acele doue clase: una o cumpera, éra cealalta o vinde.

Not'a lui **J. J. Rousseau**.

celoru puternici, moderatiune de avere si de creditu, éra din acelu slabi moderatiunea avaritiei si a cupiditatiei.

Acésta egalitate, voru dice, este o chimera speculativa, care nu póte esistá in pracsã. Inse déca abuzulu este inevitabilu, urmédia óre cà nu trebuie celu puçinu se fia regulatu? Tocmai pentru cà forti'a lucrurilor tinde totudeauna a distruge egalitatea, forti'a legislativa trebuie se isi dea silintia totudeauna a o mantinea.

Dara aceste obiecte generale, ce sunt totu atâtea conditiuni a ori ce institutiune buna, sunt a se modificá in fiacare tíera prin raporturile ce se nascu atãtu din situatiunea locala, càtu si din caracterulu locuitoriloru: si subt acele raporturi este de a se dá fiacarui poporu unu sistemu particularu de institutiuni, cari se fia celu mai bunu, nu pentru sine insusi cà atare, ci faciã cu Statulu pentru care este destinat. De esemplu: pamentulu este ingratu si sterilu, séu tíera prea mica pentru locuitori, aplicati-ve la industria si la arte, ale caroru produse apoi le poteti schimbá pentru marfuri ce ve lipsescu. Din contra, déca locuiti pe plaiuri manóse si déluri fertile, déca pe unu pamentu bunu ve lipsescu locuitori: dati tóte ingrijirile vóstre agriculturii, care inmultiesce ómenii si alunga luxulu, care nu ar face decãtu se poporede tíer'a, adunandu pe puçini locuitori numai in câteva punte ale teritoriului.*). Candu locuiti pe tiermure intinse si comodu, coperiti marea cu vase, cultivati comerçiuulu si navigatiunea si ve veti bucurá de o esistentia fericita, de si scurta. Candu marea nu scalda pe partea vóstra, decãtu numai stenci inaccesibile, remaneti barbari si ichtyofagi — mancatori de carne si veti trai linisciti, póte mai bine si de siguru mai fericiti. Cu unu cuventu, pre langa mactimele comune la toti, fiacare poporu mai are câte o cauza, care ii ordona cà se le aplice intr'unu modulu particularu si care caracterisédia propri'a sa legislatiune. Astfeliu au fostu edinióra la Evrei si apoi la Arabi, religiunea obiectulu principalu, la Atenieni sciintiele, in Cartago si Tirus comerçiuulu, in Rodos marin'a, in Sparta resbelulu si in Rom'a virtutea. Autorulu „Spirituului legiloru“ au demonstratu prin o multime de esemple, prin ce feliu de midilóce artificióse indreptédia legislativele institutiunea se spre unulu din acele obiecte.

Aceea ce face institutiunea unui Statu adeveratu solida si durabila este, candu convenientiele sunt astfeliu observate, cà raporturile firesci si legile se fia totudeauna de acordu in aceleasi puncte si cà cele din urma, adeca legile, se nu faca asia dicédu alta, decãtu se asigure, se insoçiéseã si se rectifice pe cele d'antaiu. Dara déca legislativele isi gresiesce obiectulu, urmandu unui principiu diferitoru de acela, care nasce din natur'a lucrurilor, candu unulu tinde la servitute, éra celalaltu la libertate; unulu la bogatie, éra celaltu la poporatiune; unulu la pace, éra celalaltu la cucerire: atunci se va vedea, cà legile se slabescu pe nesimtitie, institutiunea se alterédia si cà Statulu nu va incetá de a fi agitatu, pãna ce se distruge séu se schimba, si neinvins'a natura isi castiga érași domni'a.

Capitolulu XII.

Divisiunea legiloru.

Pentru de a pune tóte in ordine, séu a dá form'a cea mai buna, ce este numai possibila, lucrurilor publice, sunt de a se considerá deosebite relatiuni. Mai antaiu, actiunea corpului intregu asupra sa insusi, adeca, raportulu intregului cu intregulu, séu a suveranului cu Statulu, si acestu raportu se compune, precum vomu vedea mai la vale, prin organe intermediare.

Legile, care regulédia acelu raportu se numescu legi politice séu si legi fundamentali si nu fara cuventu, déca acele legi sunt intielepte, pentru cà déca intr'unu Statu nu exista decãtu numai unu modulu bunu de a'lu pune in ordine, apoi poporulu care l'au aflatu, trebuie se tina de elu; dara déca ordinea stabilita este rea, pentru ce se se considere cà legi fundamentali, déca ele sunt rele? Apoi in ori-ce casu de cestiune, unu poporu este totudeauna volnicu de a-si schimbá legile sale, chiar' si cele mai bune, pentru cà déca ii place a-si causá reu siesi insusi, cine este acela, care ar avea dreptulu de a ilu opri?

*) „Unele specialitati ale comerçiuului esterioru, dice d-lu d'Argenson, nu oferu in generale unu Statu, decãtu numai unu folosu aparente; ele potu inbogat pe càtiva particulari, chiar' si câteva cetati, dara natiunea intréga nu castiga nimica si poporulu nu se simte mai bine.”

Not'a lui **J. J. Rousseau**.

A dou'a relatiune este aceea a membriloru intre sine séu cu corpulu intregu, si acestu raportu trebuie se fia in prim'a privintia astfeliu de micu si in a dou'a astfeliu de mare, pe càtu numai se póte, pentru cà fiacare cetatiénu se se bucare de o independentia perfecta fatia cu ceilalti si intr'o dependintia perfecta fatia cu Statulu, ceea ce se face totudeauna prin aceleasi midilóce, pentru cà numai forti'a Statului constitue libertatea membriloru sei. Din acestu alu doilea raportu se nascu legile civili.

S'ar mai putea luá inca si o a trei'a categoria de legi, intre omu si lege, adeca aceea intre nesupunere si pedepsa, si pe acésta se basédia legile criminali, care in fondu nu sunt atãtu o specie particulara de legi, càtu sanctiunea tuturoru celorlalte.

Pre langa aceste trei specie de legi se mai adaoga inca a patra, cea mai inportanta din tóte, care nu se gravédia nici in metalu, nici in marmora, ci in ánim'a cetatieniloru; care este adeverata institutiune a Statului, care in fiacare di primesce fortie noue, cari in timpulu ce celelalte legi se invehiescu séu se stingu, le reanimédia séu le inlocuesce, care conservédia pe poporu in spiritulu institutiunei sale si inlocuesce pe nesimtitie forti'a indatinarei. Vorbescu despre moraluri, datine si cu preferintia despre opiniune, o parte acésta necunoscuta politiciiloru nostri, dela care inse depinde reusit'a tuturoru celorlalte; o parte acésta, cu care marele legislature se ocupa in secretu, de si se pare cà elu se marginesce numai la regulamente particulare, care nu sunt decãtu cupol'a boltei, pe candu datinele ce se nascu incetu, formédia in fine incheietur'a nealterabila.

Intre aceste clase diverse, numai legile politice care constitue form'a guvernului, sunt relative la subiectulu meu.

(Va urmá).

Post'a redactiunei.

— Blasiu, 1 Oct. In noulu codice generale e reservatu Jury pentru processele de pressa; se póte inse cà pentru cele urmatórie voru schimbá unele locuri. Se va alege la celu ce urmédia a se mai pertractá aici.

— Bucuresci 22 Sept. st. n. Eroismulu femeiloru romane, va esi nesimtitu in Nr. dela 79 inainte, urmatu si de alti articlii pentru femei.

— Bãrladu 30 Sept. n. D. M. Erá cu totul de prisosu a ne mai anuntia asia ceva. Metodulu nostru este cu totul altulu.

Ap'a de gura anatherina

Dr. Popp

(98) 1-2

este remediulu celu bunu si mai siguru in contra gingieloru sangerande, a doreriloru reumatice a diutiloru si a inegririi loru.

„Variate remedii n'au fostu in stare a imi vindeca suagerendele 'mi gingii, dorerile reumatice ale diutiloru si inegrirea loru, pana ce n'am intrebuintiatu renuniat'a „Ap'a de gura anatherina“, care nu numai cà delatura suferintieloru amintite mai susu, ci mi-au reinviatu, asia dicédu de nou dintii mei si delatura si mirosulu de tutunu. Prin acésta dau deci in publicu laud'a meritata acestei apa si 'mi csprinu totu odata cea mai caldurósa recunosciuntia Dr. Popp c. r. dentistu alu curtii din Vien'a.

Vien'a.

Baronulu de Bluman m. p.“

Depozitele se afla:

Depozitele se afla: in Sibiu la d-nii C. Müller, farmacistu, F. A. Reissenberger, Piat'a mica, S. Stengel, Fried. Thalmayer, comerciantu, W. F. Morscher, farmacistu diplom.; in Orasci'a la d. C. Fubrmann, farmacistu; in Brasiovu la d-nii E. Fabiek, W. Jekelius. Ad. Kugler, Goos, Hornung, farmacistii, Demeter Eremias, comerciantu; in Mediasiu la d. dr. Fr. Folberth, farmacistu; in Sebesiu la d-nii J. C. Reinhardt, J. Ludwig Binder, farmacisti; in Sighisior'a la d-nii J. B. Misselbacher et filii, J. B. Tentsch, precum si in tóte farmaciele, parfumeriele, magazieele de galanterie si de materiale din Transilvan'a.

Concursu.

(102) 2-3

Comitetulu pentru edificarea bisericei gr.-cath. romane din comun'a Baiuti situata in Salagiu, dieces'a Gherlei, protopopiatulu Basesciloru, a decisu a o edificá prin intreprisa. Spre acestu scopu se publica concursu de licitatiune minuendo, pe **12 Octobru a. c. st. n.** in Baiuti. Intreprinditorii sunt invitati, cà pe langa depunerea de 10% cà vadiu se se presente si cu planurile loru proprie si devisu de spese. Marimea bisericei este a se computa pentru 1500 de suflete.

Baiuti la 24 Sept. 1879.

Georgiu Pap,
presiedintele comitetului.

Se primescu

(101) 3-3

doue tineri bine crescuti, cu celu mai puçinu patru clase elementarie, cà

invetiacei de negutiatoria.

In privinti'a conditiuniloru a se adressá la dn. comerciantu Bucuru Popoviciu in Hatiegu.

Tipariulu lui **W. Krafft** in Sibiu.